

SOTATEATTERIA JA TEATTERISOTAA

(Julkaistu aikaisemmin Helsingin Reservin Sanomissa)

Sotilasyhteisöjä ei yleensä kovin herkästi yhdistetä teatteriin. Tällä kertaa esiteltävien uutuuskirjojen joukosta löytyy kuitenkin sotateattereita käsittelevä teos ja entisaikojen sodankäyntiin suuressa maailmassa liittyi paljon teatteria. Tätäkin asiaa käsitellään alla mainituissa kirjoissa.

Viranomaiset pyrkivät jatkosodan aikana monin keinoin vaikuttamaan sotilaiden mielialoihin. Eri rintamalohkoille järjestettiin viihdytyskiertueita, joihin kuului mm. musiikki- ja tanssiesityksiä. Näistä on jo kirjoitettu jonkin verran, mutta sotateatterit ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Pitkän linjan lehtimies ja teatterikriitiko Heikki Eteläpää on tehnyt suurtyön haastatteleamalla teatterien toiminnassa mukana olleita henkilöitä sekä kokoamalla yksiin kansiin kaiken tallella olevan tiedon näistä kuudesta teatterista. Teattereista viisi toimi Itä-Karjalassa ja kuudes perustettiin aivan sodan loppuvaiheessa Kannakselle. Niiden ohjelmiston monipuolisuus (noin 70 näytelmää) ja näytösten lukumäärä (noin 2500) hämmästyttävät. "Jees, Teatteria!" - sanoi vääpeli Ryhmy on sekä suomalaisen psykologisen sodankäynnin että suomalaisen teatterin historiaa.

*

Risto Ryti-Seuran julkaisusarjassa on ilmestynyt uusi nide Sota ja tuomio, joka suppeudestaan huolimatta on mielenkiintoista luettavaa. Tunnetut historiantutkijat Jukka Tarkka, Henrik Meinander, Ohto Manninen ja Ari Uino antavat tuoreet arviot mm. sotasyllisyyskysymyksestä, ajopuuteoriasta sekä Neuvostoliiton Suomen politiikasta 1940-41.

*

Kuten Reservin Sanomien lukijat ovat huomanneet aiemmista kirjoja esittelevistä jutuistani, Ruotsissa ilmestyy melko runsaasti myös meitä suomalaisia kiinnostavia sotahistoriaa käsitteleviä kirjoja. Mukava pieni kirja on Svenska krig och krigiska svenskar, jossa tunnetut historiantutkijat kertovat mitä erilaisimmista tapahtumista: naisista, jotka pukeutuivat miehiksi päästääkseen sotaväkeen, ruotsalaisvapaaehtoisista Etelä-Afrikan boersodissa, keskiaikaisista sotapäälliköistä jne.

*

Uudenmaan sotilasläänin esikunta on jo usean vuoden ajan tuottanut vuosijulkaisun, joka nyttemmin on saanut nimen Kotiseudun puolustaja. Julkaisu, jossa esitellään menneen vuoden keskeiset tapahtumat sotilasläänin alueella, toimii varmaan mainiona pr-välineenä. Kaiken kukkuraksi UudSIE on tuottanut myös oman multimediarompun, joka esittelee lääniä, kutsuntoja, kertausharjoituksia ja vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta. Puolustusvoimissa leviää tietoisuus aktiivisen tiedottamisen merkityksestä!

*

Tuhansia suomalaisia päätyi 1920-luvulta alkaen pakkotyöhön Neuvostoliiton vankileireille. Heidän joukossaan oli inkeriläisiä, punakaartilaisia, rajaloikkareita sekä siepattuja suomalaisia. Heidän kohtaloistaan vaiettiin - niin kuin monesta muustakin asiasta - pitkään sodan jälkeisessä Suomessa. Erkki Vettenniemi sai viime vuonna paljon julkisuutta väitöskirjallaan Surviving the Soviet Meat Grinder, jossa hän analysoi GULAGista selviytyneiden suomalaisten muistelmia. Hän on nyt koonnut osan

aineistosta antologiaksi, joka on ilmestynyt nimellä Suomalaisia vankileirien saaristossa. Kirja on vavahduttavaa lukemista, joka antaa ajattelemisen aihetta meille kaikille.

Markus Anaja

Heikki Eteläpää, "Jees, Teatteria!" - sanoi väepeli Ryhmy. Sotateatterit 1941-1944. Edita, Helsinki 2002. 224 sivua, runsas kuvitus.

Jukka-Pekka Pietiäinen (toim.), Sota ja tuomio. Kirjoituksia välirauhasta, jatkosodasta ja sotasyllisyydestä (Risto Ryti-Seuran julkaisuja 6). Edita, Helsinki 2002. 56 sivua.

Magnus Bergsten (red.), Svenska krig och krigiska svenskar. Historiska Media, Lund 2002. 143 sivua, kuvitettu. Hinta noin SEK 135.

Kotiseudun puolustaja 2001 - Uudenmaan Sotilasläänin Esikunnan vuosijulkaisu (+ cd-rom). UudSIE, Lohja 2002.

Erkki Vettenniemi, Suomalaisia vankileirien saaristossa. Art House, Helsinki 2002. 334 sivua. Hinta 37 euroa.